

ДРАМАТИЗАЦИЯТА – ПЪТ КЪМ ОБОГАТЯВАНЕ НА ДЕТСКАТА РЕЧ

Стела Н. Андонова

ДГ „Бисер“ с. Труд, общ. Марица, обл. Пловдив

***Резюме:** Настоящата разработка представя изследване върху ролята на драматизацията в детската градина като ефективен способ за развитие на речевите умения на децата в предучилищна възраст. Основната цел е да се проследи как въздействието на драматизацията влияе върху интонацията, речниковия запас и речевата изразност при децата. В изследването са използвани адаптирани приказки като средство за творческа интерпретация и речева активност. Проследени са конкретни речеви показатели и са изведени тенденции в напредъка на езиковото развитие. Резултатите потвърждават, че драматизацията съдейства не само за обогатяване на речта, но и за изграждане на увереност, съпреживяване и комуникативна активност при децата.*

***Ключови думи:** драматизация, детска реч, приказки, езиково развитие, интонация, изразителност*

DRAMATIZATION – A PATHWAY TO ENRICHING CHILDREN'S SPEECH

Stela N. Adonova

Kindergarten "Biser," Trud Village, Maritsa Municipality, Plovdiv Region

***Abstract:** The present paper explores the role of dramatization in kindergarten as an effective tool for developing the speech skills of preschool children. The main objective is to trace how dramatization impacts children's intonation, vocabulary, and expressive language use. In the research, adapted fairy tales are used as a tool for creative interpretation and verbal activity. Specific speech indicators are monitored, and trends in language development progress are identified. The results confirm that dramatization not only enriches children's speech but also fosters confidence, empathy, and communicative engagement.*

***Keywords:** dramatization, child speech, fairy tales, language development, intonation, expressiveness*

Детската реч е динамична система, която се развива чрез активното участие на детето в различни комуникативни и игрови ситуации. В предучилищна възраст основните механизми за усвояване и обогатяване на езика са тясно свързани с преживяванията, емоциите и въображението. Едно от най-ефективните средства, което съчетава тези елементи, е драматизацията. Педагогическа техника, в която децата пресъздават литературни произведения най-често приказки, чрез игра и импровизация.

Както посочва Е. Хачийска (2013), драматизацията е не само форма на забавление, но и мощен инструмент за развитие на комуникативната компетентност, тъй като съчетава словесна изява, двигателна активност и емоционално преживяване в цялостен

комуникативен акт. Според Д. Колева (2019), театралните форми в ранното детство създават възможности за пълноценно речево развитие чрез пресъздаване на познати и нови текстове, като насърчават децата да използват и разширяват речниковия си запас в реални комуникативни ситуации. Тя подчертава значението на импровизацията и творческото въвличане като двигател на речева активност.

Драматизацията създава естествена среда за използване на езика в контекст, обогатява речника, развива интонацията и подобрява речевата изразност. Е. Петрова (2014) подчертава, че за ефективното езиково развитие е необходимо детето да бъде поставено в условия на мотивирана речева активност, в която драматизацията играе ключова роля. Чрез участието си в драматизации, децата влизат в роли, преживяват емоции, възпроизвеждат реплики и създават свои собствени езикови конструкции. Това е в съзвучие с тезата на Ц. Василева (2006), че речевото развитие в предучилищна възраст е резултат от взаимодействието между когнитивни, емоционални и социални фактори, активирани в комуникативна среда.

В. Йовчева (2017) акцентира върху значението на речевите дейности с игрови характер, като посочва, че в драматизациите се интегрират както рецептивни, така и продуктивни речеви умения, което прави този метод особено ценен за усвояване на езиковите норми и развиване на интонационна изразност. Според нея, ролевата игра и диалогът в драматизациите подпомагат и формирането на начални граматични структури.

Актуалността на темата се обуславя от необходимостта за прилагане на иновативни и ефективни педагогически подходи, които да подкрепят речевото развитие в детската градина. А. Гюрова (2015) обръща внимание на необходимостта от интегриране на езиковото обучение в игровите дейности, като особено ефективна форма за това посочва заниманията с елементи на драматизация и разказ. Е. Цонева (2010) също разглежда игровите технологии като ключов методически инструмент, при който се съчетава емоционалната ангажираност на децата с обучителни цели, а драматизацията е изведена като специфична форма на сюжетно-ролевата игра с висока образователна стойност.

В този контекст драматизацията се явява не просто игра, а целенасочен метод за стимулиране на речевата активност и креативност у децата.

В настоящото изследване се поставя фокус върху практическото прилагане на драматизации в образователния процес, проследяват се резултатите от тяхното въздействие върху конкретни речеви умения и се прави опит за обосновка на тяхната ефективност.

Цел, задачи и хипотеза на изследването

Цел на изследването:

Настоящото изследване има за цел да се анализира влиянието на драматизацията на приказки върху речевото развитие на децата в предучилищна възраст, като се проследи как участието в драматизационни дейности подпомага усъвършенстването на интонацията, обогатяването на речника, усвояването на реплики и изграждането на езиково-естетическо отношение към художествения текст.

Задачи на изследването:

1. Да се проучи теоретичната основа на драматизацията като метод за стимулиране на речта.

2. Да се подберат подходящи приказки за драматизация, съобразени с възрастовите и езикови особености на децата.
3. Да се проведат педагогически ситуации с драматизация на избрани приказки.
4. Да се наблюдава и анализира речевата активност на децата преди и след участието им в драматизационни дейности.
5. Да се направят изводи относно ролята на драматизацията за речевото развитие в предучилищна възраст.

Хипотеза на изследването:

Ако в педагогическата практика в детската градина системно се прилагат драматизации на приказки, то ще се стимулира речевото развитие на децата в предучилищна възраст, като това ще се изразява в по-добра интонация, по-успешно възпроизвеждане на реплики и по-богат речник.

Методика на изследването

Организация на изследването:

Изследването се проведе в детска градина с деца на възраст 5–6 години. Групата включваше 26 деца, с които в продължение на един месец се реализираха занимания, включващи драматизации на класически и адаптирани приказки. Използвани бяха следните приказки: „Грите прасенца“, „Златното момиче“, „Мечката и лошата дума“ и „Сливи за смет“. Приказките бяха предварително подготвени за драматизация чрез разпределяне на роли, създаване на реплики, сценични действия и подходящ реквизит.

Методи на изследване:

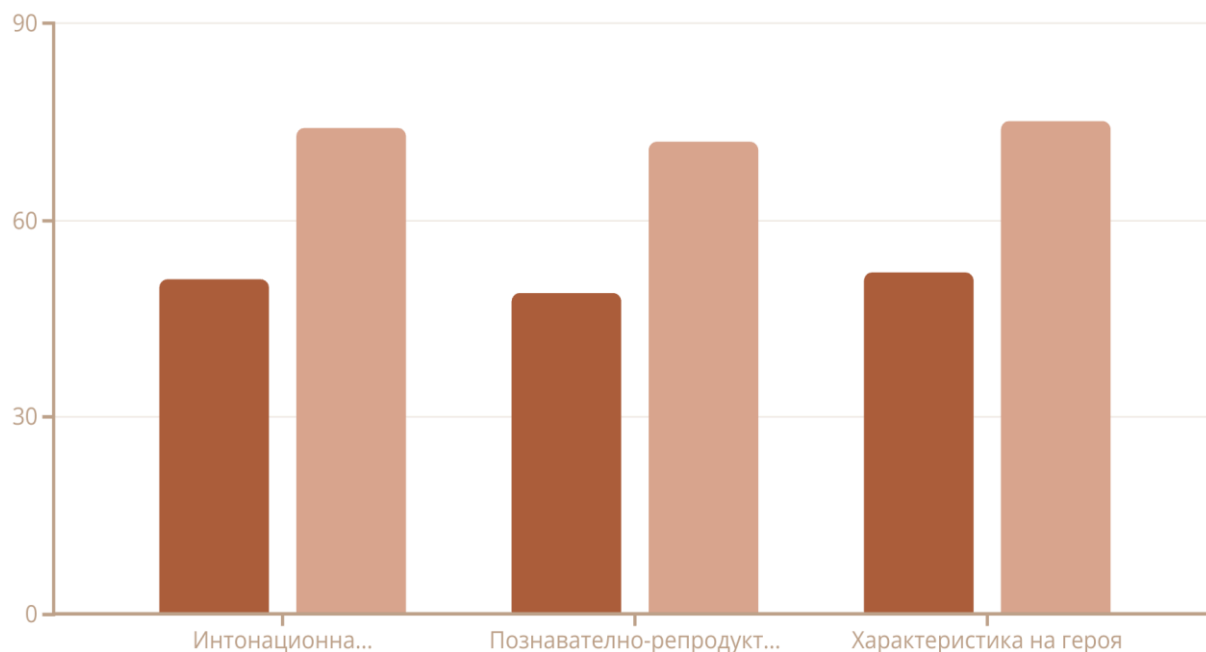
1. **Наблюдение** – извършено в хода на драматизационните дейности с цел регистриране на речевите реакции, емоционалност и използването на изразни средства от страна на децата.
2. **Анализ на речеви продукти** – оценяване на детски реплики и импровизации по зададени критерии: интонационна изразителност, коректност на речта, използване на характерни фрази и адекватност на речевото поведение спрямо роля.
3. **Сравнителен подход** – съпоставяне на речевото представяне на децата в началото и края на изследователския период.

Резултати по критерии и показатели

В хода на изследването бяха използвани следните три критерия за оценка на детското словотворчество чрез драматизация:

Критерий	Показатели	Начални резултати	Крайни резултати
Интонационна изразителност	Умение за емоционално оцветяване на реплики, спазване на паузи и ударения	51%	74%
Познавателно-репродуктивна активност	Способност за възпроизвеждане на реплики и части от текста	49%	72%

Критерий	Показатели	Начални резултати	Крайни резултати
Характеристика на героя	на Умение да се вживее в образа чрез езикови и невербални средства	52%	75%

Обобщение и анализ по критерии

1. Интонационна изразителност

В началото децата често произнасяха репликите с равен тон и без емоционално оцветяване. След проведените занимания се наблюдава значителен напредък – децата започнаха съзнателно да използват паузи, ударения и различна височина на гласа, за да придадат значение и емоция на изказа.

2. Познавателно-репродуктивна активност

Първоначално се отбелязваше затруднение в запомнянето и възпроизвеждането на текст. Постепенно, чрез повторения, драматизации и включване в ролеви игри, децата започнаха да възпроизвеждат не само точни реплики, но и смислово свързани части от сюжета със свои думи, показвайки разбиране.

3. Характеристика на героя

При първите опити образите бяха представяни по-скоро повърхностно. В края на изследването децата демонстрираха способност да се вживяват в ролите – използвайки езикови средства, жестове, мимики и интонация. Някои предложиха собствени идеи за развитие на героите, което показва задълбочено осмисляне и творчество.

Практическа реализация на изследването

Дейностите по драматизация бяха реализирани поэтапно в рамките на четири седмици. Всяка седмица децата се запознаваха с една приказка, която след това се драматизираше с тяхно активно участие. Основната цел бе да се стимулира речевата активност чрез емоционално преживяване и възпроизвеждане на роли.

Седмица 1: „Трите прасенца“

Работата започна с четене на приказката, придружено от обсъждане на героите и посланията. След това бяха разпределени ролите и направена кратка репетиция. Децата използваха маски и подръчни материали, за да се превъплътят в героите. Наблюдаваше се силна ангажираност и желание за повторение на репликите. Много от децата използваха характерни изрази и показаха стремеж към интонационно разнообразие.

Седмица 2: „Златното момиче“

Тази приказка предизвика интерес със своя морален смисъл. Децата проявиха разбиране към различията между героите и се стараеха да представят доброто и злото чрез гласови и мимически средства. Наблюдава се напредък в речевата свързаност, особено при децата, които в началото бяха по-срамежливи. В края на седмицата бе организирана кратка сценка пред друга група от детската градина.

Седмица 3: „Мечката и лошата дума“

Тази приказка постави акцент върху езика на емоциите и последиците от думите. Децата демонстрираха разбиране за ролята на добрите и обидните думи. В драматизацията се наблегна на интонацията и реакциите на героите спрямо различни реплики. Беше наблюдавано използване на по-богат речник и нарастваща увереност при говорене пред публика.

Седмица 4: „Сливи за смет“

Последната приказка позволи повече импровизация. Децата предложиха свои варианти на завършек, като създадоха кратки сцени с нови герои и диалози. Активното включване в създаването на нови реплики подсили уменията за речева адаптация и насърчи индивидуалното изразяване. Заключителната драматизация бе представена пред родители, които оцениха напредъка на децата както в речев, така и в артистичен план.

Анализ на резултатите и изводи

Въз основа на проведеното изследване и наблюденията по време на драматизационния процес се очертаха няколко основни положителни тенденции в развитието на детската реч и комуникативна активност.

На първо място се забеляза засилено желание за участие в словесно-игрови дейности. Дори деца, които в началото се отличаваха с по-ниска самооценка или срамежливост, постепенно започнаха да се включват по-активно в репетициите и в импровизациите. Повишената мотивация се проявяваше както в стремежа към овладяване на репликите, така и в желанието за по-изразително представяне на героите.

Наблюдава се обогатяване на речника, особено в областта на описателните и емоционалните думи. Децата започнаха да използват по-целенасочено речеви средства – прилагателни, глаголи, вметнати думи и изрази, свързани с чувствата на героите. В резултат на това се подобри речта и уменията им за словесно взаимодействие в игрови контекст.

Осезаем напредък бе отчетен и в областта на интонацията и артикулацията. Много от децата положили усилия да модулират гласа си според ролята – да говорят по-високо, по-тихо, весело или сърдито, което спомогна за усвояване на основни елементи на изразителната реч.

Емоционалното преживяване на съдържанието чрез драматизация оказало положително въздействие върху разбирането и преработката на сюжета. В свободен

разговор или при повторно възпроизвеждане на приказките, децата показваха по-добра последователност, логическа свързаност и осмисляне на посланието.

Изводи:

- Драматизацията е мощен инструмент за стимулиране на речевото и социално развитие при деца в предучилищна възраст.
- Чрез игрови ситуации, базирани на приказки, децата развиват креативност, увереност и умения за общуване.
- Подходът подпомага не само езиковото, но и емоционално-интелектуалното развитие, като изгражда емпатия и умения за сътрудничество.

Заклучение

Драматизацията като педагогически подход се утвърждава като ефективно средство за стимулиране на детската реч в предучилищна възраст. Приказките, адаптирани за сценично представяне, не само развиват въображението и емоционалния свят на децата, но също така се оказват мощен инструмент за обогатяване на активния речник, подобряване на интонацията и усвояване на комуникативни модели.

Работата по драматизации дава възможност на всяко дете да се изрази според индивидуалните си възможности и стил, като едновременно с това развива чувството за принадлежност към група и отговорност към съвместната дейност. В процеса на подготовка и изпълнение децата преминават през важни етапи от социалното и речевото си развитие – учат се да слушат, да чакат реда си, да влизат в роля, да разбират и съпреживяват. Всичко това превръща драматизацията в ценна част от образователния процес, която допринася за цялостното развитие на детската личност.

Литература

- Василева, Ц. (2006). *Психолингвистични аспекти на езиковото развитие в предучилищна възраст*. София: Сиела.
- Гюрова, А. (2015). *Обучение по български език в детската градина*. София: Булвест 2000.
- Йовчева, В. (2017). *Методика на езиковото обучение в предучилищна възраст*. Велико Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“.
- Колева, Д. (2019). *Театрални форми в предучилищна възраст*. Пловдив: Академично издателство на ПУ.
- Петрова, Е. (2014). *Детската реч – развитие, стимулиране и диагностика*. София: АзБуки-Просвета.
- Цонева, Е. (2010). *Игрови технологии в детската градина*. София: Народна просвета.
- Хачийска, Е. (2013). *Драматизацията като средство за формиране на комуникативна компетентност в предучилищна възраст*. В: Сборник научни трудове на Шуменски университет.